

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ అష్టావింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టావింశః సర్గః ॥

వనవాసే క్లేశం వర్ణయతా శ్రీరామేణ సీతాయాస్తత్ర గమనాన్నివారణం

స ఏవం బ్రువతీం సీతాం ధర్మజ్ఞాం ధర్మవత్సలః |
న నేతుం కురుతే బుద్ధిం వనే దుఃఖాని చింతయన్ || 2.28.1 ||

సాంత్యయిత్వా తతస్తాం తు బాష్పదూషితలోచనాం |
నివర్తనార్థే ధర్మాత్మా వాక్యమేతదువాచ హ || 2.28.2 ||

సీతే మహాకులీనాసి ధర్మే చ నిరతా సదా |
ఇహాచరస్వ ధర్మం త్వం యథా మే మనసః సుఖం || 2.28.3 ||

సీతే యథా త్వాం వక్ష్యామి తథా కార్యం త్వయాబలే |
వనే దోషా హి బహవో వసతస్తాన్ నిబోధ మే || 2.28.4 ||

సీతే విముచ్యతామేషా వనవాసకృతా మతిః |
బహుదోషం హి కాంతారం వనమిత్యభిధీయతే || 2.28.5 ||

హితబుద్ధ్యా ఖలు వచో మయైతదభిధీయతే |
సదా సుఖం న జానామి దుఃఖమేవ సదా వనం || 2.28.6 ||

గిరినిర్హరసంభూతా గిరినిర్దరివాసినాం |
సింహానాం నినదా దుఃఖాః శ్రోతుం దుఃఖమతో వనం || 2.28.7 ||

క్రీడమానాశ్చ విస్రభా మత్తాః శూన్యే తథా మృగాః |
దృష్ట్వా సమభివర్తంతే సీతే దుఃఖమతో వనం || 2.28.8 ||

సగ్రాహః సరితశ్చైవ పంకవత్యస్తు దుస్తరాః |
మత్తైరపి గజైర్నిత్యమతో దుఃఖతరం వనం || 2.28.9 ||

లతాకంటకసంకీర్ణాః కృకవాకూపనాదితాః |
నిరపాశ్చ సుదుఃఖాశ్చ మార్గా దుఃఖమతో వనం || 2.28.10 ||

సుప్యతే పర్ణశయ్యాసు స్వయంభగ్నాసు భూతలే |
రాత్రిషు శ్రమఖిన్నేన తస్మాద్ దుఃఖమతో వనం || 2.28.11 ||

అహోరాత్రం చ సంతోషః కర్తవ్యో నియతాత్మనా |
ఫలైర్వృక్షావపతితైః సీతే దుఃఖమతో వనం || 2.28.12 ||

ఉపవాసశ్చ కర్తవ్యో యథా ప్రాణేన మైథిలి |
జటాభారశ్చ కర్తవ్యో వల్కలాంబరధారణం || 2.28.13 ||

దేవతానాం పితౄణాం చ కర్తవ్యం విధిపూర్వకం |
ప్రాప్తానామతిథీనాం చ నిత్యశః ప్రతిపూజనం || 2.28.14 ||

కార్యస్తిరభిషేకశ్చ కాలే కాలే చ నిత్యశః |
చరతాం నియమేనైవ తస్మాద్ దుఃఖతరం వనం || 2.28.15 ||

ఉపహారశ్చ కర్తవ్యః కుసుమైః స్వయమాహృతైః |
ఆర్షేణ విధినా వేద్యాం సీతే దుఃఖమతో వనం || 2.28.16 ||

యథాలభ్యేన కర్తవ్యః సంతోషస్తేన మైథిలి |
యతాహరైర్వనచర్తైః సీతే దుఃఖమతో వనం || 2.28.17 ||

అతీవ వాతస్తిమిరం బుభుక్షా చాతి నిత్యశః |
భయాని చ మహాంత్యత్ర తతో దుఃఖతరం వనం || 2.28.18 ||

సరీసృపాశ్చ బహవో బహురూపాశ్చ భామిని |
చరంతి పథి తే దర్పాత్ తతో దుఃఖతరం వనం || 2.28.19 ||

నదీనిలయనాః సర్పా నదీకుటిలగామినః |
తిష్ఠంత్యావృత్య పంథానమతో దుఃఖతరం వనం || 2.28.20 ||

పతంగా వృశ్చికాః కీటా దంశాశ్చ మశకైః సహ |
బాధంతే నిత్యమబలే సర్వం దుఃఖమతో వనం || 2.28.21 ||

ద్రుమాః కంటకినశ్చైవ కుశాః కాశాశ్చ భామిని |
వనే వ్యాకులశాఖాగ్రాస్తేన దుఃఖమతో వనం || 2.28.22 ||

కాయక్లేశాశ్చ బహవో భయాని వివిధాని చ |
అరణ్యవాసే వసతో దుఃఖమేవ సదా వనం || 2.28.23 ||

క్రోధలోభౌ విమోక్తవ్యౌ కర్తవ్యా తపసే మతిః |
న భేతవ్యం చ భేతవ్యే దుఃఖం నిత్యమతో వనం || 2.28.24 ||

తదలం తే వనం గత్వా క్షేమం నహి వనం తవ |
విమృశన్నివ పశ్యామి బహుదోషకరం వనం || 2.28.25 ||

వనం తు నేతుం న కృతా మతిర్యదా
బభూవ రామేణ తదా మహాత్మనా |
న తస్య సీతా వచనం చకార తం
తతోఽబ్రవీద్ రామమిదం సుదుఃఖితా || 2.28.26 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
అయోధ్యాకాండే అష్టావింశః సర్గః ||